

PŘED 150 LETY VYDÁN PRVNÍ KORESPONDÁK NA SVĚTĚ

Za několik dní si zasvěcenci do poštovní historie, ale i laická veřejnost připomene jedno dosti významné výročí ze specializovaných oborů. Dne **1. 10. 1869, tedy před 150 lety, spatřil světlo světa na tehdejší dobu vysoce revoluční artefakt** – tzv. „**otevřený poštovní lístek**“ lidově zvaný „**korespondák**“.

Vše na základě výnosu ministerstva pošt Rakouska – Uherska ze dne 25. 9. 1869, který legálně stvrdil vydání nažloutlého lístku o rozměrech 122x85 mm se žlutou dvoukřejcarovou natištěnou známkou s averzem pro adresu, natištěnou známku a úkony pošty, a s reverzem vyhrazeným pro zprávu odesílatele příjemci. Souhlas byl dán vytištěním v Post-Verordnungsblatt č. 46 ze dne 27. 9. 1869 pod názvem „Betreffend die Einführung von Correspondenzkarten im internen Verkehre“ („týkající se zavedení korespondenčních lístků ve vnitřním provozu“).

Autorem a osobností, který tento počín prosadila v tehdejší poštovním procesu, byl **dr. Emanuel Alexander Herrmann (1839 – 1902)**, povoláním profesor ekonomie nejprve na Obchodní akademii v Grazu a poté na Vojenské akademii ve Wiener Neustadtu. Od shora uvedeného data i navěky vynálezce korespondenčního lístku potažmo pohlednice. Emanuel Herrmann vymyslel a prosadil systém, do té doby nevídaný, neslýchaný – nový druh korespondence v poštovním provozu, který z hlediska nákladů přebil doposud používané korespondenční prostředky a usnadnil uživatelům ušetřit čas a náklady za nákup a manipulaci se zásilkami, obálky, pečetní vosky a další výdaje. Půdu mu připravili rakouští zástupci na rakousko-německé poštovní konferenci v Karlsruhe, kteří tuto myšlenku zaznamenali a přenesli na rakouskou půdu s tím, že dr. E. A. Herrmanna oslovili. V literatuře se uvádí jméno **úředníka Kolbensteinera**, jehož jméno by v této souvislosti nemělo být zapomenuto. Půdu na kladné rozhodnutí připravil i Herrmannův článek „Über eine neue Art der Correspondenz mittels der Post“ (O novém způsobu korespondence prostřednictvím pošty) ve večerníku „Heute Freie Presse“ dne 26. 1. 1869.

Dr. Emanuel Herrmann musel v Rakousku-Uhersku, ale i v Evropě a na světě odstranit jednu velkou námitku – musel obhájit, že tímto lístkem je navždy prolomeno poštovní tajemství, do té doby hájené. Odvolával se na nic neříkající zprávy vtělené do otevřeného lístku pozdravného, blahopřejného všeobecně neutrálního typu na tomto vynálezu. Doba však tento účel rozšířila časem i na další okruhy lidské činnosti, poměrně vážnější. To však už otevřený poštovní lístek nažloutlé barvy existoval a pevně se zakořenil.

To, co bylo možné v Rakousku-Uhersku, naprosto selhalo v Německu (v Severoněmecké konfederaci). Se stejnou myšlenkou jako dr. Herrmann přišel i v roce 1865 (o čtyři roky dříve!!), ale před ním i další vynálezci. Stalo se tak na již zmíněné 5. rakousko-německé poštovní konferenci v Karlsruhe. Tuto myšlenku přednesl dost významný člověk – **dr. Heinrich von Stephan (1831 – 1897)**, tehdejší zakladatel UPU s generální poštovním úřadem v Německu. Neuspěl. Nicméně se dějin zapsal jako předchůdce později úspěšné myšlenky.

Zbývá dodat, že Německo se oficiálně k této úspěšné myšlence, která v té době uchvátila svět, připojilo vydáním svého otevřeného poštovního lístku (či korespondenčního lístku s natištěnou známkou) dne 1. 3. 1870. K vydání první německé celiny v této formě došlo 25. 6. 1870. Tento

artefakt byl přijat nadšeně. Literatura uvádí, (např. autor Milan Degen) že první den jen v Berlíně bylo prodáno 45000 kusů a do konce roku 1870 v celém Německu bylo zakoupeno 10 milionů kusů.

Dá se říci, že dr. Heinrich von Stephan tuto celinu vymyslel a dr. Emanuel Alexander Herrmann úspěšně realizoval v poštovním provozu. Do dnešního dne – 150 let poté – korespondák na své oblíbě neztratil ani kus. Navíc otevřel cestu i k dalšímu důležitému nosiči zpráv v poštovním provozu – pohlednicích. To je však už jiná historie. Zbývá dodat, že ve světě po tomto pokus následovala lavina – připojily se i další státy: Švýcarsko, Anglie – 1870, Belgie, Holandsko, Dánsko, Finsko, Kanada – 1871, Norsko, Švédsko, Rusko – 1872, Španělsko, Francie, Japonsko, USA – 1873 a další. Postupně se začaly připojovat i další druhy celin ...

Zrodil se nový sběratelský obor specializovaného charakteru (pochopitelně hlavním objektem sbírání v té době byly stále známky, ale rychle se připojily i exitující či nově vzniklé celiny). Reakce sběratelů byla poměrně okamžitá. I tyto celiny se staly objektem sbírání. Začaly vycházet seznamy, první katalogy. I když otázky katalogů přesahují původní cíl tohoto článku, zmiňme se o jednom z prvních pokusů katalogizace rakouských celin. Jeho jméno jsem poprvé zaslechl v diskusích bardů a legend našeho klubu v sedmdesátých letech, kdy mne poprvé uchvátily specializované obory včetně celin, Nebeského, Vorlíčka, Horkého, Palkosky, ale i od dalších, zejména pětasedesátníků – Nekvasila, Bortlíka. Byl jím architekt dr. phil. Siegfried Ascher (1877 – 1962), který se ve svých devětadvaceti letech začal intenzivně věnovat sběratelství celin, zejména těchto nových poštovních lístků. Jeho katalog „Velký katalog celin“ spíše známý pod názvem Ascherův katalog byl vydán v roce 1908 v nakladatelství Phillipp Kosack a postihl první celiny od roku 1869 do 1875. Později v dalším nakladatelství Robert Noske z Borny u Lipska vydal další příručky a katalogy. Tím tento obor pevně zakořenil ve filatelii do dnešních dob. K rozvoji přispěli i další publicisté (zde zmiňme alespoň ing. Franze Schneiderbauera s jeho „Ganzsachen Österreich – Spezialkatalog und Handbuch“ a další).

Dnes tvoří celiny samostatný specializovaný obor. Za to patří dík všem shora zmíněným pánům.

Článek z roku 2014 otištěný na www.kf0015.cz byl aktualizován v roce 2019. Autor: ILE

Prameny:

1/ www.starapraha.cz

2/ <http://austria-forum.org>

3/ www.porto-club.de

4/ de.wikipedia.org

5/Schneiderbauer Franz, ing, Ganzsachen Österreich Spezialkatalog und Handbuch, KRESTA Krems/Donau, Krems/Donau 1981